

Данаил Николов

СВЕТИТЕ АНГЕЛИ И ДОМОСТРОИТЕЛСТВОТО НА ХРИСТОС

Abstract: Danail Nikolov, *Holy Angels and Economy of Christ. The Holy Angels play an important role in the Economy of Christ.*

Despite the incomparable significance of their mission, angels play a subordinate role in the economy of salvation. Jesus Christ is the Savior of the human race, and angels have an auxiliary function, serving and obeying Him. This is evident from numerous passages in the Scriptures. Not only has God appointed angels as helpers and associates in human salvation, but He has also assigned each believer a guardian angel. Information about guardian angels is found in both the Old and New Testaments. The Fathers of the Orthodox Church maintain that the primary mission of guardian angels is to assist every Christian in the work of salvation, faith, and godliness. Guardian angels protect us and safeguard our souls and bodies from both visible and invisible enemies (demons), and their care and intercession before God are of particular importance.

Keywords: *Angels, Economy, Salvation, Subordinate Role, Helpers, Dogmatics, Systematic Theology*

Адам, първият човек, съгрешава. И така безкрайното разстояние между тварното и нетварното, това естествено разделение между човека и Бога, което все пак е трябвало да бъде надминато в обожението, се превръща в непреодолима бездна за човека след неговото самоопределяне за едно ново състояние, близко до небитието, състояние на греха и смъртта. За да постигне единението с Бога, към което творението е призвано, от този момент трябва да бъде преодоляна тройната бариера – на смъртта, греха и природата¹.

---

¹ Вж. В. Лоски, *Очерк върху мистическото богословие на Източната църква*, София, 2013, с. 133

Пътят на обожението, който е бил предложен на първия човек, става възможен едва след тържеството на човешката природа над греха и смъртта. Занапред този път на възсъединение с Бога се явява като път на спасението, разбираемо като спасение от смъртта и нейния корен – греха. Адам не изпълнява Божието предназначение. Вместо да се издига направо към Бога, волята на първия човек прокарва път, противен на природата и водещ към смъртта. Единствено Бог може да възвърне на хората възможността за обожение, освобождавайки ги в същото време от смъртта и пленничеството на греха. Това, което човекът е трябвало да постигне, издигайки се към Бога, Бог Слово осъществява, слизайки към човека. Затова и тройната бариера на смъртта, греха и природата, която ни отделя от Бога и която е непреодолима за човека, Исус Христос преодолява в обратен ред, започвайки със съединението на разделените природи (божествена и човешка) и завършвайки с победата над смъртта¹.

В цялото домостроителство на Христос съществена роля играят и светите ангели. В Новия Завет виждаме те да служат на самия Господ Исус Христос във всички важни моменти от зачатие до Неговия предтеча и самото Негово зачатие до възнесението Му на небето, откъдето изпраща на апостолите Св. Дух². Св. архангел Гавриил открива на свещеник Захария, че ще има син Йоан, който ще върви пред Христа Спасителя (Лука 1:13-17). Св. архангел Гавриил открива на девицата Мария, че ще зачене в утробата си Христос, дългоочаквания Месия (Лука 1:30-33). Ангели възвестяват и прославят Христовото раждане в плът (Лука 2:9-14). След раждането на Спасителя ангел предупреждава св. Йосиф Обручник да бяга със св. Богородица и Младенеца от цар Ирод в друга страна (Мат. 2:13). Връщането им също е ознаменувано от откровение чрез ангел (Мат. 2:19). Преди да започне своята обществена проповед Христос се оттегля в пустинята и побеждава дявола и неговите изкушения, след което „Ангели дойдоха и Му служеха“ (Мат. 4:11). Преди Своята кръстна смърт, в Гетсиманската градина, Исус Христос се моли „и яви Му се Ангел

¹ Пак там, с. 133, 134

² Макарий (Булгаков), Митрополит Московский и Коломенский, *Православно-догматическое богословие*, Том 1, СПб., 1883, с. 548

от небето и Го подкрепяше“ (Лука 22:43). При Христовото възнесение „застанаха пред тях двама мъже в бели дрехи и рекоха, мъже галилейци, какво стоите и гледате към небето? Този Исус, Който се възнесе от вас на небето, ще дойде по същия начин, както Го видяхте да отива на небето“ (Деян. 1:9-11).

Христовите ученици научават за Неговото възкресение от ангел: „Не бойте се; зная, че търсите разпнатия Исуса; няма Го тук: Той възкръсна, както беше казал; дойдете, вижте мястото, дето е лежал Господ, и идете скоро, та обадете на учениците Му, че Той възкръсна от мъртвите, и ето, преварва ви в Галилея; там ще Го видите. На, казах ви“ (Мат. 28:2-7).

В Новия Завет виждаме как светите ангели служат и на апостоли-те. Ангелите ги спасяват от тъмницата неведнъж: (Деян. 5:17-20). По чуден начин избавят също и св. ап. Петър (Деян. 12). Св. ап. Павел се спасява заедно с екипажа на бедстващия кораб и пристига благополучно в Рим, като ангел му открива какво предстои (Деян. 27:22-24). В Новия Завет се разказва и как езичници са повярвали и са приели кръщение от апостолите при участието на ангел, например етиопския скопец (Деян. 8:26-28, 38, 39). Кръщението на стотника Корнилий и целия му дом става с участието на ангел (Деян. 10). Освен това ангелите спомагат дори и за разпространяване на благовестието. В Новия Завет се разказва, че гонителят на християните цар Ирод е погубен от ангел: „Но изведнъж Ангел Господен го поразил, задето не въздаде Богу слава; и той, изяден от червеи, умря. А словото Божие растеше и се разпространяваше“ (Деян. 12:23-24).

Независимо от несравнимата висота на своето служение, св. ангели все пак имат подчинена роля в домостроителството на спасението. Исус Христос е Спасителят на човешкия род, както бе посочено по-горе, а ангелите имат спомагателна функция и Му се подчиняват. Това е загатнато на редица места в Свещ. Писание, като това най-ясно се разкрива в Посланието на св. апостол Павел до евреите, особено в първа глава, където апостолът привежда редица цитати от псалмите: „Стана толкова по-горен от Ангелите, колкото по-славно от тях име е наследил. Защото кому от Ангелите някога Бог е казал: „Син Мой си Ти, Аз днес Те родих“. И пак: „Аз ще Му бъда Отец,

а Той ще Ми бъде Син“? Също, кога въвежда Първородния във вселената, казва: „да Му се поклонят всички Ангели Божи“. За Ангелите е казано: „Ти правиш Ангелите Си ветрове, и служителите Си огнен пламък“; а за Сина: „Твоят престол. Боже, е вечен; жезълът на правотата е жезъл на Твоето царство... А кому от Ангелите някога Бог е казал: „седи от дясната Ми страна, докле туря Твоите врагове подножие на нозете Ти“? Нали те всички са духове служебни, провождани да служат на ония, които ще наследят спасение?“ (Евр. 1:1-14).

Тълкувайки горните стихове, св. Йоан Златоуст пише за домостроителството на Сина, започвайки от възплъщението, така: „И държейки всичко – казва – с мощното Си слово, след като чрез Себе Си очисти греховете ни, седна отдясно на престола на величието във висините“. Не просто е казал: седеше, но след очистването „седна“. Напомня за възплъщението, и говори отново за унижения [Господ]. След това отново, казвайки нещо високо в думите: „отдясно на престола на величието във висините“ говори отново нещо смирено, прибавяйки следващото: „стана толкова по-горен от Ангелите, колкото по-славно от тях име е наследил“. Тук той говори за домостроителството по плът, защото думите: „стана толкова по-горен“ указват не на съществуването, едно със съществуването на Отца – то не е било, а се е родило [преди всички времена], - но на съществуването на плътта; то е било [във времето]¹. След това светителят посочва разликата между Христос и ангелите: „И да Му се поклонят – казва, - всички Ангели Божи“... Чрез поклонение, което показва колко по-горе е Той от ангелите, колкото именно Владиката е по-горен от раба². И св. отец, обяснява по-подробно: „Ангелите се употребяват за това, служението им се състои в това, да служат на Бога за нашето спасение. По този начин делото на ангелите е да изпълняват всичко за спасението на братята. Макар че това е дело на самия Христос, но Той ни спасява като Владика, а те – като служители; и ние, макар че сме служители, но сме и съслужители на ангелите... Те са служители на Сина Божий, навсякъде се изпращат за нас, служат за нашето спасение... Те се трудят за нас, навсякъде тичат за нас,

¹ Joannis Chrysostomi In Epist. Ad Hebraeos, Homilia I (PG 63, 15–18).

² Пак там. Homilia III (PG 63, 27–28).

може да се каже – служат ни. Тяхното служение се състои в това, че навсякъде се изпращат за нас¹.

В същия дух пише и блаж. Теодорит Кирски за Христовото домостроителство: „След като чрез Себе Си очисти греховете ни, седна отдясно на престола на величието във висините“... Защото този Син на Отца, с една същност с Раждащия, Творец и Управител на всички, в Себе Си показващ Отца, въчеловечавайки се, извърши нашето спасение. Това „седна отдясно на престола на величието във висините“ е казано по човечество. Понеже бидейки най-висш, унижи Себе Си и бидейки Бог се въчеловечи; не бидейки унижен се е възвисил, и не бидейки човек е станал Бог, но като Бог винаги е бил Владика на всичко, а като човек прие слава, която имаше като Бог². А за подчиненото положение на ангелите в делото на домостроителството св. отец казва така: „Синът като Бог е Творец на ангелите и Владика на ангелите, а като човек след възкресението и след възнесението на небето става по-горен от ангелите, защото [преди това] бил по-ниско от ангелите заради претърпяната смърт. Защото седна „по-горе от всяко началство и власт, сила и господство и от всяко име, с което именуват не само в тоя век, но и в бъдещия“... Христос „седна отдясно“, а ангелите като служители се изпращат за спасение на хората³.

А ето как на свой ред разсъждава блаж. Теофилакт Български за Христовото домостроителство, тълкувайки Посланието до евреите: „[Св. ап. Павел] казвайки за величието на божествеността на Словото, говори и за грижата Му за хората чрез въплъщението, което е доста по-важно отколкото да държи всичко. Тук той [св. ап. Павел] представя две доказателства: едно за това, че Той е очистил нашите грехове, друго – за това, че е извършил това чрез Себе Си... Понеже чрез кръста и смъртта, които приел, ни е очистил, не само като безгрешен, умиращ за нашето прегрешение, понасящ наказание, на което сам Той не подлежал, и освобождаващ въобще природата от осъждането за греха на Адам, но и като даващ ни кръщение, подобие

¹ Пак там.

² Theodoretus Cyrensis, *Interpretatio epist. Ad Hebr.* I (PG 82, 680, 688).

³ Пак там, col. 684.

на Неговата смърт, чрез което ние кръщаваните получаваме всеки път прошка на греховете“¹. А за подчинената роля на ангелите в делото на спасението св. отец пише така: „И да Му се поклонят всички ангели Божи“. Очевидно покланят се на Този, Който приел плът. Тук [св. ап. Павел] показва също, че Той е толкова по-горен от ангелите, колкото владиката е по-горен от рабите, подобно както, ако някой, въввеждайки някого в дома, заповядва на стоящите там веднага да му се поклонят... Ангелите, които ни превъзхождат, Той е поставил да служат за нашето спасение“².

Но Бог не само е поставил ангелите като помощници и сътрудници на хората за тяхното спасение въобще, но е назначил за всеки вярващ отделен ангел-хранител³. За ангели-хранители на хората указания има още в книгите на Стария Завет. Псалмопевецът, разкривайки състоянието на хората, които се боят от Бога и се уповават на Него, казва така: „Ангелът на Господа застава около ония, които Му се боят, и ги избавя“ (Пс. 33:8), както и „Зло няма да ти се случи, и язва няма да се приближи до твоето жилище; защото ще заповяда на Ангелите Си за тебе, да те опазват във всички твои пътища: ще те понесат на ръце, да се не спънеш о камък с ногата си“ (Пс. 90:10-12). Очевидно е, че Бог и при отделни хора изпраща своите ангели, които ги пазят постоянно в продължение на целия им живот. Все пак тук не е съвсем ясно дали на всеки от тези хора Бог поставя определен ангел-хранител⁴.

В Новия Завет Иисус Христос ясно разкрива, че при всеки вярващ в Него се изпраща ангел-хранител: „Гледайте да не презрете едного от тия малките, защото, казвам ви, техните Ангели на небесата винаги гледат лицето на Моя Отец, Небесен“ (Мат. 18:10). Под „малките“ Христос посочва именно своите последователи, които в духовен смисъл са чисти като деца. А под „техните Ангели“ (οἱ ἄγγελοι αὐτῶν), собствени ангели, се разбират ангели, прикрепени към всеки

¹Theophylacti Bulgariae Archiep. *Expositio in Epist. Ad Hebraeos*, с. I (PG 125, 194–196).

²Пак там, col. 197, 204.

³Филарет, архиеп. Черниговский, *Православное догматическое богословие*, Чернигов, 1865, с. 272.

⁴Макарий (Булгаков), цит. съч., с. 553.

от тях. В този смисъл тълкуват думите на Спасителя за „*малките*“ и „*техните Ангели*“ авторитетни св. отци като св. Василий Велики, св. Йоан Златоуст и др. (вж. по-долу).

Вярата в съществуването на ангел-хранител, поставен при всеки християнин, е съществувала в църквата още от апостолските времена, както показва чудното извеждане на св. ап. Петър от тъмницата от ангел (Деян. гл. 12). След като апостолът излиза от тъмницата и преминава през стражите безпрепятствено, той отива в къщата на Мария, майката на Йоан, наричан Марко. Св. ап. Петър чука на вратата, но събраните вътре християни не могат да повярват, че това е самият той, а казват: „*това е неговият Ангел* (Ο ἄγγελός ἐστιν αὐτοῦ)“ (Деян. 12:15). Митр. Макарий (Булгаков) подчертава, че в самия израз „*неговият Ангел*“ е важно най-напред, че това е ангел, поставен лично към св. ап. Петър, а на второ място, че така са казали, следователно така са вярвали, всички християни, намиращи се там на молитва, а те са били „*мнозина*“ (Деян. 12:12)¹. Тълкувайки тези стихове св. Йоан Златоуст заключава: „*Оттук е истината, че при всеки от нас [християните] има ангел*“². На свой ред св. ап. Павел казва за ангелите „*Нали те всички са духове служебни, провождани да служат на ония, които ще наследят спасение?*“ (Евр. 1:14). Ако ангелите се изпращат да служат на тези, които ще наследят спасение, а всички кръстени и вярващи в Христа, се отнасят, разбира се, към това число, значи ангелите се изпращат в служение на всеки от вярващите в Христа.

Св. отци и учители на църквата не само единогласно учат, че наистина има ангели хранители на отделните хора, но по възможност се опитват да изложат това учение в подробности. В своите творения те се стараят да определят на кого именно и откога се дава ангел хранител, от този момент той постоянно ли се намира при човека и в какво се състои самото служение на ангела хранител³. Основавайки на цитираните по-горе стихове от Свещ. Писание (Пс. 33:8, Мат. 18:10 и Евр. 1:14), св. отци на църквата заключават, че ангел хранител се дава не на всеки човек, но само на християните, т.е. от момента на

¹ Пак там, с. 555.

² Joannis Chrysostomi *In Acta Apostolorum*. Hom. 26 (PG 60, 201).

³ Макарий (Булгаков), цит. съч., с. 555-556.

кръщението, като някои от тях добавят, че в старозаветните времена той се давал само на юдеите, вярващи в идващия Месия. Св. Василий Велики например казва, че „Към всеки от верните е поставен ангел, достоен за това да гледа Небесния Отец“¹. И освен това подчертава, че „с всеки от верните има ангел, който, като педагог и пастир, управлява неговия живот – против това никой няма да спори, помнейки думите на Господа „да не презрете едного от тия малките, защото, казвам ви, техните Ангели на небесата винаги гледат лицето на Моя Отец Небесен“. И Псалмопевецът говори: „Ангелът на Господа застава около ония, които Му се боят, и ги избавя“².

На свой ред св. Йоан Златоуст пише, че „ангелите преди били разпределени по броя на народите, а сега вече не по броя на народите, а по броя на верните. Откъде е видно това? Изслушай Христовите думи: „Гледайте да не презрете едного от тия малките, защото, казвам ви, техните Ангели на небесата винаги гледат лицето на Моя Отец Небесен“. Всеки верен има ангел, така както и от самото начало [на света] всеки благочестив човек имал ангел, както говори Яков: „Ангелът, който ме избави от всяко зло, да благослови тия деца“ (Бит. 48:16)³. В същия дух пише и блаж. Теофилакт, който казва, че „малките“, смирените в Христа, имат свои защитници ангели, които ги пазят от демоните да не им навреждат⁴. Освен това във втория канон на Утренята на празника Събор на св. архистратиг Михаил и всички безплътни сили (8 ноември) се казва: „Ангели си поставил хранители на човеците, тъй като си добросърдечен: показал си служителите, Христе, на спасението на Твоите угодници“.

Основавайки се на Пс. 33:8: „Ангелът на Господа застава около ония, които Му се боят, и ги избавя“, св. отци заключават, че ангелът хранител се намира при всеки вярващ постоянно, през целия му живот, докато се бои от Бога, и че ангелът хранител понякога може да изостави християнина, когато той престане да се бои от Бога и се отдаде на нечестие или, казано по друг начин, нашите грехове могат

¹ Basilii Magni *Homilia in Psalmum XLVIII*, 9 – Vers. 15 (PG 29, 453).

² Basilii Magni *Adversus Eunomium* Lib. III, 2 (PG 29, 657).

³ Joannis Chrysostomi *In Epist. Ad Coloss. c. I Hom. 3* (PG 62, 322).

⁴ Theophylacti Bulgariae Archiep. *Enarratio in Evangelium Matthaei*, c. 18 (PG 123, 340).

да ни разделят с нашите ангели¹. Най-категоричен в това отношение е св. Василий Велики: „И така, Ангелът на Господа застава около ония, които Му се боят. Ангелът не ще отстъпи от всички повярвали в Господ, стига само сами да не го прогоним с лошите си дела. Защото, както димът прогонва пчелите и зловонието - гълъбите, така и многоплачевният и смърдящ грях отдалечава от нас Ангела – пазител на нашия живот“². И на друго място добавя: „А доколкото всеки от нас [християните] има свят ангел, „застанал около ония, които се боят от Бога“; то той [човекът] може, след изобличаването в грях, да стане виновен за бедствието, изречено в тази заплаха [да остане без защита]; вече няма да го предпазва стената, т.е. защитата на светите сили, които, докато са с човека, запазват непобедими охраняваните от тях“³. Блаж. Теофилакт мисли по подобен начин: „Всички ние [християните] имаме ангели, но ангелите на грешниците някак си се срамуват за нашето недръзновение и сами нямат смелост да съзерцават Божието лице и дори да се молят за нас“⁴.

В подкрепа на тази теза има едно много показателно прошение в просителната ектения, съдържаща се във Вечернята, Утренята, св. Златоустова и св. Василиева литургия: „Ангел на мира, верен наставник, пазител на душите и телата ни, от Господа да просим“⁵. Понеже, ако ангелът хранител постоянно и неизменно пребивава с всеки християнин след Кръщението му, защо е необходимо на всяка служба, т.е. постоянно, да молим Бога за ангел-хранител?

Изхождайки от думите на св. ап. Павел: „Нали те всички са духове служебни, провождани да служат на ония, които ще наследят спасение?“ (Евр. 1:14), св. отци на църквата смятат, че като цяло служението на ангелите хранители се състои в това да помагат на всеки християнин в делото на спасението, вярата и благочестието. Ето как тълкува горния стих св. Йоан Златоуст: „Ангелите се употребяват за

¹ Макарий (Булгаков), цит. съч., с. 557.

² Basilii Magni *Homilia in Psalmum XXXIII*, 5 – Vers.8 (PG 29, 364).

³ Basilii Magni *Comment. in Isaiam Prophetam*, cap. V (PG 30, 356).

⁴ Theophylacti op. cit., col. 341.

⁵ *Служебник*, София: Синодално издателство, 1985 г., с. 7, 48 и 87.

това, служението им се състои в това, да служат на Бога за нашето спасение. По този начин работата на ангелите е да изпълняват всичко за спасението на братята. Макар че това е дело на самия Христос, но Той ни спасява като Владика, а те – като служители; и ние, макар че сме служители, но сме и съслужители на ангелите... Те са служители на Сина Божий, навсякъде се изпращат за нас, служат за нашето спасение¹. А св. Григорий Богослов пише: „Ти дивно просвещаваши от вечните планини, казват на Бога, както мисля, ангелските сили, които ни съдействат в добрите дела“². Разкривайки своя мистичен духовен опит, преп. Йоан Лествичник разказва: „Стоях веднъж на молитва с голямо усърдие и благоговение и бях грабнат душевно във висините, и се намерих сред Ангелите, които са между Бога и човеците, и Го молят за тях, а тях просвещават и укрепват в онова, което е богоугодно. Към мене се приближи Ангел Господен, просвещаваше ме и ми обясняваше онези големи и скрити тайни, които аз жадувах и желаех да узная“³. А св. Игнатий (Брянчанинов) обобщава: „Ангелите на светлината употребяват всичките си усилия, така че ние по време на земното ни странстване да се приготвим и заслужим за себе си вечно блаженство“⁴.

В допълнение към това ангелите хранители се грижат за нас и пазят душите и телата ни от видимите и невидими врагове (бесовете), настояват св. отци. Св. Василий Велики подчертава, че „както градските стени, обикалящи в кръг града, отвсякъде отблъскват вражеските нападения, така и ангелът служи като стена отпред, опазва отзад и от двете страни не оставя нищо непредпазено. Затова „до тебе ще паднат хиляда, и десет хиляди теб отдясно; но до тебе няма да се приближи“ удар на който и да е от враговете, „защото ще заповяда на Ангелите Си за тебе“⁵. В едно от писмата си до игуменния Евфросиния св. Теодор Студит пише така: „Казваш, че няма

¹ Joannis Chrysostomi Archiep. Constantinop. In Epist. Ad Hebraeos, Hom. I (PG 63, 30).

² Gregorii Theologi Oratio XL. In Sanctum Baptisma (PG 36, 409).

³ Св. Йоан Лествичник, Лествица, Ст. 27, 47, бел. 2, Св. Гора, Атон, 2006, с. 295, 296.

⁴ Св. Игнатий (Брянчанинов), Слово об ангелах. https://azbyka.ru/otechnik/Ignatij_Brjanchaninov/slovo-ob-angelakh/ достъп на 17.04.2018 г.

⁵ Basilii Magni Homilia in Psalmum XXXIII, 5 – Vers.8 (PG 29, 364).

никой, който искрено би те защитил? Но ти имаш най-напред като защитник Самия Господ, Когото ти възлюби; след това и пазител на твоя живот – ангел, който те избавя от всяко зло“¹. А св. Иларий Пиктавийски казва, че „при своята немощ ние не бихме могли да противостоим на всички зловни нападения на толкова много духовни врагове, ако не ни бяха дадени за защита ангели“².

Особено обстоятелствен е преп. Исаак Сирин, който разкрива как ангелите хранители се грижат и пазят светите подвижници и отшелници. Ангелите изпълнявали всяко тяхно желание, явявали им се, учили ги как да живеят, а понякога им обяснявали това, което те не разбирали. Понякога ангелите връщали на верния път онези, които се заблуждавали, избавяли падналите в изкушение. При внезапна беда и застрашаваща опасност ги спасявали, например от змия, падане от скала, стрели или хвърлен камък. Понякога, когато врагът явно ги нападал, ангелите се явявали във видим образ, казвали, че са им пратени на помощ и им вдъхвали смелост, безстрашие и утеха. Понякога ангелите лекували светите подвижници и отшелници, а на телата им, изнемогващи от неядене, давали свръхестествена сила. Носили им също храна, хляб и дори плодове³.

Освен това св. отци на църквата подчертават, че особено важно служение на ангелите хранители е тяхното застъпничество и молитви за християните пред Бога. Преп. Нил Синайски казва така: „Знай, че ангелите ни подбуждат към молитва и стоят с нас на нея, радвайки се и молейки се заедно с нас“⁴. А преп. Йоан Лествичник съветва „ако почувстваш особена сладост или умиление при някоя дума от молитвата, спри се на нея; защото тогава и нашият Ангел пазител се моли с нас“⁵.

¹ Преп. Феодор Студит, *Послания. Книга 2, Послание 5, К Евфросинии игумени*. Москва, 2003, с. 12.

² Hilarii Pictaviensis *Tractatus Super Psalmos. Psalmus CXXXIV* (PL 9, 761, n. 17).

³ Святаго отца нашего Исаака Сирина, *Слова духовно-подвижническия: Слово 57. Об удалении от мира и от всего смущающего ум*, Москва, 1854, с. 331.

⁴ Преп. Нил Синайский, *Творения. Слово о молитве, разделенное на 153 главы*, Москва, 2000, с. 67.

⁵ Св. Иоан Лествичник, цит. съч., *Стъпало 28, 11, с. 306*.

* * *

В домостроителството на Божия Син важна роля играят светите ангели. В Новия Завет ги виждаме да служат на самия Господ Иисус Христос във всички важни моменти от самото Негово зачатие до възнесението Му на небето. Също така виждаме как светите ангели помагат и на апостолите в тяхното служение. Но независимо от несравнимата висота на своето служение, св. ангели все пак имат подчинена роля в домостроителството на спасението. Иисус Христос е Спасителят на човешкия род, а ангелите имат спомагателна функция и Му се подчиняват. В Свещ. Писание има редица основания за това. Св. отци на Православната църква също са единодушни за важната, но подчинена роля на св. ангели в Христовото домостроителство.

Но Бог не просто е поставил ангелите като помощници и сътрудници на хората за тяхното спасение въобще, но е назначил за всеки вярващ отделен ангел-хранител. В това отношение са категорични и свещ. Писание, и св. отци на църквата. Св. отци обаче не само единогласно учат, че наистина има ангели хранители на отделните хора, но се опитват да изложат това учение в подробности. В своите творения те свидетелстват, че ангел-хранител се дава на всеки християнин от момента на неговото кръщение. Но все пак се налага и тезата, че християните могат и да прогонят своя ангел хранител, като вършат грехове. Изхождайки от думите на св. ап. Павел: *„Нали те всички са духове служебни, провождани да служат на ония, които ще наследят спасение?“* (Евр. 1:14), св. отци учат, че като цяло служението на ангела хранител се състои в това да помага на християнина в делото на спасението, вярата и благочестието.